

PROVINCIA DE ALEGRETO – ЗЕМЉА РАДОСАВА ПАВЛОВИЋА

Радосав Павловић, велики војвода русага босанског, син славнога кнеза Павла, био је моћна личност у Босни у првој половини XV века. Немирни сусед Дубровника и Косача, иако поданик босанског краља, угарски и турски вазал, владао је суверено на територији која се простирала од Добруна на истоку до Врхбосне на западу, од Олова на северу до Праче на југу. Та његова земља приказана је својеврсним ликовним језиком на монументалној карти света фра Маура из средине XV века, данас у Библиотеци Св. Марка у Венецији. Карта одсликава последње деценије самосталности балканских држава, сјај и привредни успон и Србије и Босне. У познатим и сачуваним картографским изворима једино на тој карти на подручју босанског краљевства појављују се три издвојене и суседне области: *provincia de Stefano*, *provincia del carpetanio* и *provincia de Alegreto*. Тиме је лапидарно и сликовито изражена посебна констелација политичких центара моћи услед које је дошло до поделе Босне у првој половини XV века. Снажни успон породица Хрватинића, потом Косача и Павловића, захваљујући поседовању важних привредних седишта, довео је до стварања самосталних земаља под њиховом сувереном влашћу. На фра Мауровој карти аутономне феудалне области сигниране су именом (*Stefano*), популарним именом (*Alegreto*) и титулом и функцијом (*carpetanio*), управо онако како су те покрајине биле познате Дубровчанима, Млечанима и Угрима и како су незванично називани њихови господари. Прва покрајина, *Provincia de Stefano*, јасно означава земљу Стефана Вукчића Косаче. На карти има ви-

ше примера преведених назива (Forno – Пећ, Alto Luogo – Високо, Falcon – Соко), па стога није било тешко установити који се радосник и савременик Стефана Косаче крије под именом Alegreto. У дубровачким изворима Alegreto је често било и друго име, односно италијанска варијанта, Радосава, Радована, Радоње.¹ У време када је фра Мауро стварао своју карту света између Венеције и Босне постојали су добри и разгранати политички и привредни односи, подстицани и развијани обостраним интересима.² Млечанима је било познато чије су биле самосталне покрајине у Босни, истог ранга као Срем, Славонија и Темишвар, које се на карти означавају као Р(ovincia). Било је такође познато шта на српском језику значи лично име Радосава Павловића, отуда на карти латински дублет његовог имена, незваничан и популарни назив – Alegreto. Трећа област, капетанова провинција, требало би да означава територију војводе и херцега Хрвоја Вукчића. Иако се ради о највећој босанској властели која је била добро позната савременицима, када се погледа фра Маурова велика и живописна карта целог тада познатог света – права средњовековна енциклопедија космографских и картографских знања, изгледа готово невероватна чињеница да је на њој нашла своје место и специфична политичка ситуација у бурној историји Босне прве половине XV века. При томе, босанска политичка сцена приказана је на карти као пројекција косе хронолошке равни, где животни пут и успон трију актера није текао истовремено, већ се сустизао и настављао. Хрвоје Вукчић, Радосав Павловић и Стефан Вукчић Косача нису

¹ Сведок у једном судском акту из 1381. године био је трговац из Задра Alegreto mercario condam Vulcine Liallis de Jadra, *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije*, sabrao Tadija Smičiklas, uredio Marko Kostrenčić, dopunili, sumarij i indekse izradili Jakov Stipišić i Miljen Šamšalović, svezak XVI, Zagreb 1976, стр. 225. У одлукама дубровачког Малог већа помиње се Радоња Alegretus 1437. године у Приштини, а 1453. у Смедереву; Алегрет сукнар у Новом Брду 1438: *Дубровачко Мало веће о Србији (1415–1460)*, сабрао и приредио Андрија Веселиновић, Историјски институт Српске академије наука и уметности, Грађа, књ. 33, Историјски институт САНУ – Историјски архив Краљево – Историјски архив Чачак, Београд 1997, стр. 393 и 589 (Алегрет Радоња); стр. 405 (Алегрет сукнар). Седлар напуљског краља Алфонса II (1494–1495) био је Радован из Дубровника (Allegretus Sclavus de Ragusio), М. Спремић, *Дубровник и Арагонци (1442–1495)*, Завод за издавање уџбеника СР Србије, Београд 1971, стр. 189.

² М. Шуњић, *Венеција и њосљедњи босански краљеви (1420–1463)*, Херцеговина 4, Мостар, 1985, 81-90.

могли бити забележени као самостални владари на својој земљи у исто време.³ Слава најмоћнијег међу њима већ је била прошлост, јер Хрвоје Вукчић умире 1416. године, а тек тада своју каријеру започиње Радосав Павловић, који следеће две деценије постаје „први и најглавнији господин и војвода у свој Босни”, како су говорили Дубровчани.⁴ Његов савременик и жестоки супарник био је Сандаљ Хранић, а њихови односи чешће су бивали лоши него добри. После 1435. године када Стефан Косача наслеђује земљу стрица Сандаља Хранића и постаје кључна личност историје Босне, све до краја 1441. године, када је умро Радосав Павловић, траје период од шест година истовремене територијалне и политичке самосталности ова два великаша, који се одразио у представи Босне на фра Мауровој карти. Очигледна намера творца карте била је да прикаже подељеност Босне и стварно

³ Пишући о земљи Стефана Косаче на фра Мауровој карти, изнели смо претпоставку да provincia del carpetanio приказује власт Венеције оличену у млетачком капетану у Зети: Г. Томовић, *Provincia de Stefano*, Српска проза данас / Косаче – оснивачи Херцеговине, Билећа – Гацко, 2002, 351-362, стр. 358 (provincia del carpetanio). Међутим, поређење приказа других земаља и покрајина на самој карти упућује да се пре ради о унутрашњој подели у оквиру једне државе – Босне. У званичном опхођењу није познато да је Хрвоје Вукчић називан капетаном, али су млетачке власти изједначавале војну функцију и звање капетана са војводом (caritaneus seu vaivoda comitatus у залеђу далматинских градова под млетачком влашћу), М. Šunjić, *Dalmacija u XV stoljeću*, Svjetlost, Sarajevo 1967, 147. У препису из 1798. године повеље краља Твртка II Твртковића браћи Костањићима, која је издата између 1404–1407. године, у италијанском преводу помињу се велики војвода Сандаљ као gran caritano Sandagl, војвода Ђурађ Радивојевић као Caritan Zorzi Radivoglievich, војвода Вукмир (Златоносовић) као caritan Vucmir, Ђ. Тошић, *Двије босанске повеље из XV вијека*, Историјски часопис XL-XLI, Београд 1995, 19-42, стр. 41. Стога се може претпоставити да је у млетачким круговима капетановом покрајином називана прво територија војводе Хрвоја Вукчића, потом његовог наследника и синовца Јурја (Ђурђа) Војсалића и Јурјевог сина војводе Петра Војсалића. Р. Михаљчић, *Српска проза данас / Косаче оснивачи Херцеговине*, Билећа – Гацко, 2002, 308-341, стр. 333-335 (институлација Хрвоја Вукчића Хрватинића); Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји – крајина средњовековне Босне*, Филозофски факултет у Београду – Филозофски факултет у Бањалуци – Историјски институт у Бањалуци, Београд 2002, стр. 115–118 (Јурај /Ђурађ/ и Петар Војсалић).

⁴ Највише података о животу и раду Радосава Павловића садржи још увек актуелна монографија о њему: А. Ивић, *Радосав Павловић велики војвода босански*, Летопис Матице српске, књ. 245, 1-32, књ. 246, 24-48, Нови Сад 1907, стр. 41, нап. 2. Старији син кнеза Павла Раденовића и брат Радосава Павловића, Петар Павловић постигао је већ политичку и економску самосталност у својој области, па су је Дубровчани називали његовим русагом или његовом државом (s(u)o stado), Ђ. Тошић, *Vojvoda Petar Pavlović – prilog istoriji Bosne početkom XV vijeka*, Jugoslovenski istorijski časopis, бр. 1-2, Београд 2001, 35-46, стр. 37, нап. 17.

постојање три политички самосталне покрајине. Оне су сигниране именом најпознатијег представника властеоске породице, било да је управо тада био жив, или се по њему и после његове смрти називала територија његових наследника. Отуда се на првом месту, поставља питање каква је била матрица на којој је аутор градио карту, одакле је узимао податке, да ли све информације потичу из истог периода и каква им је била намена. Неке одговоре пружају малобројни сачувани извори о аутору и његовом делу, као и напомене и дидакалије на самој карти.

Фра Маурова карта је планисфера – представа Земље у облику округле плоче која је окружена океаном – чији је хоризонтални пречник 1,96 м а вертикални 1,93 м. Монтирана је на дрвену плочу у облику квадрата чије су странице дуге 2,23 м, са богатим рамом од позлаћеног дрвета. Четири угла рама испуњена су исписима из космографије и цртежима. Карта је израђена на пергаменту у више боја, а оријентисана је наопако, са југом на врху. Мора су исликана плавим таласастим линијама, а реке су плаве или зелене, док су планине бојене бледоцрвено или плаво. Сви исписи, топоними и краће или врло дуге белешке, писани су на италијанском језику, док је писмо готичка минускула ширих слова и заобљенијег типа. Имена великих подручја изведена су златном бојом, као што је велики назив Европе дуж источне јадранске обале. Значај појединих држава наглашен је називом у коме се наизменично нижу црвена и плава слова. Остали топоними су исписани црвеном или плавом бојом. Приказивање рељефа, река и насеља у перспективи под утицајем је сликања савремених ведута градова и регионалних карата на којима су приказана градска подручја већ од почетка XV века.⁵ У својим напоменама, које се појављују на карти на многим местима, фра Мауро је показао да добро познаје Птолемејеву *Географију*, као и да увиђа њене недостатке, нарочито када су у питању велика географска открића. Сабирући податке из путописа, пре свега Марка Пола, представе са средњовековних карата света и поморских карата, из арапске картографије и извештаја морепловаца, фра Мауро је на самој карти забележио:

⁵ G. R. Crone, *Maps and their Makers*, Hatchinson University Library – London, 1968, 53 – 60 (о фра Мауровој карти), 95–97 (о картама градских подручја).

„Кажем, дакле, да сам се ја у своме времену старао да проверим писање искуством, кроз дугогодишње истраживање и размену са људима достојним поверења, који су својим очима видели оно што је горе верно изнето.”⁶ Према сведочењу Паола Орландинија, фирентинског космографа и приора манастира Сан Микеле на Мурану, које преноси Рамусио у другој књизи *Пловидбе и њушовања*, објављеној 1559. године, фра Маурова планисфера израђена је и копирана са веома лепе и врло старе поморске карте коју су донели из Кине Марко Поло и његов отац.⁷

О самоме аутору карте постоје малобројни подаци. Од 1433. године борави у манастиру Сан Микеле на острву Мурано код Венеције где су сачувани документи о набавци боја и других потреба за израду карата. Једна од тих карата, данас позната као *Borgiano V*, сматра се да потиче из картографске радионице фра Маура. То је поморска карта у боји, рађена на пергаменту из три дела. Посебна пажња посвећена је густој мрежи копнених путева, речних токова и простирању планина. Иако је ликовно блиска карти света, будући да је рађена у истом стилу и садржи сличне елементе, у целини делује недовршено, пре свега због далеко мањег броја података. На подручју Босне карта *Borgiano V* има рудиментаран цртеж поделе југоисточног дела на две области, али без икаквих натписа и насељених места. Између токова неколико дугих река и два издвојена планинска венца у облику шумовитих кртичњака, северно од непрекидног ланца планина који, по узору на Птолемејеве карте, пресеца цело Балканско полуострво, расуте су једноставне вињете утврђених

⁶ Фототипско издање у боји, веома блиско оригиналу, трудом Тулије Гаспарини Лепораће објављено је поводом 700 година од рођења Марка Пола: *Il Mappamondo di Fra Mauro*, a cura di Tullia Gasparrini Leporace, presentazione di Roberto Almagià, Comune di Venezia, Istituto poligrafico dello Stato, Venezia 1956. О ффра Маур у и о картама света: Р. Almagià, *Presentazione*, *Il Mappamondo di Fra Mauro*, Venezia, 5–9. Цитат са стр. 62, Т. XL (49/55): *Perta(n)to dico che io nel te(m)po mio ho sollicitado uerificar la scriptura cu(m) la experie(n)tia, i(n)vestigando pe(r) molti a(n)ni e practica(n)do cu(m) p(er)sone digne de fede le qual hano veduto ad ochio q(ue)lo che qui suso fedelme(n)te demostro.*

⁷ Т. Gasparrini Leporace, *Mostra „L’Asia nella Cartografia degli Occidentali”*, Biblioteca nazionale Marciana – Venezia, 1954, стр. 24-25 (о ффра Мауровој карти света са литературом). О различитим утицајима који се могу уочити на ффра Мауровој карти света: К. Nebenzahl, *Der Kolumbus Atlas. Karten aus Frühzeit der Entdeckungsreisen*, Georg Westermann Verlag, Braunschweig, 1990, 12.

градова од којих су именовани Бобовац, Козао, Врандук, Крешево и Језеро на Пливи (Castel Lago), са сликом језера у облику круга.⁸

За разлику од карте Borgiano V, на фра Мауровој карти света цртеж рељефа, ликовна обрада и представе насељених места изведени су складно и веома добро, иако нема никакве геометријске подлоге. Натписи и напомене показују да су на послу радила најмање два писара, а поједине белешке исписане су на мањим, накнадно лепљеним комадима пергаментa, који понегде прекривају цртеж. Све то одаје дуг и сложен посао на изради карте. Познато је да су фра Мауру помагали Франческо са Цреса и Андреа Бјанко, творац атласа поморских карата из 1436. и једне планисфере из 1448. године. Ова сарадња уследила је када је у камалдолски манастир Сан Микеле на Мурану стигла поруџбина тада већ познатом космографу фра Мауру да за португалског краља Алфонса V изради карту света на којој ће бити приказана и најновија географска открића португалских морепловаца. Алфонс V, син краља Едуарда, владао је Португалијом од 1438. до 1481. године. После десет година под регентством мајке, од 1448. године преузео је власт и управу над земљом, одмах настојећи да се опреми за освајања, између осталог, прибављањем најбоље карте савременог света. Завршену карту испоручио је краљу Алфонсу V млетачки племић, већник и дипломата Стефан Тревизан 24. априла 1459. године.⁹ Та карта, данас изгубљена, постојала је до 1779. године. Неколико месеци по завршетку планисфере за португалског краља, а свакако пре 20. октобра 1459. године, фра Мауро је умро. Тог датума опат Матео Герарди бележи да је копија карте света, са цртежима и другом грађом одложена у ковчег осигуран катанцима у

⁸ Cod. Borgiano V, Biblioteca Apostolica Vaticana, објављено код: T. Gasparini Leporace, *Mostra „L'Asia nella Cartografia degli Occidentali”*, Biblioteca nazionale Marciana – Venezia, 1954, стр. 23, табла 7, део 1, 2, 3 (црно-бела фотографија целе карте). Репродукција у боји дела карте (Балканско полуострво и црноморски базен) у: А. Джурова – Б. Димитров, *Славјански рѣкописи, документи и карти за бѣлгарската историја од ватиканската апостолическа библиотека и секретниј архив на Ватикана (IX-XVII век)*, Софија, 1978, бр. 25, табла LVIII.

⁹ Ser Stefanus Trivisano помиње се као један од чланова Већа умољених у Млецима у писму од 12. септембра 1431. године упућеном угарском палатину. S. Ljubić, *Listine o odnošajih izmedju južnoga Slavenstva i Mletačke Republike*, knjiga IX, od godine 1423. do 1452, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1890, 49.

манастиру Сан Ђовани на острву Ђудека.¹⁰ Стога се с правом сматра да је фра Маурова карта света, која се чува у Библиотеци Св. Марка у Венецији, верна копија оне карте која је испоручена португалском краљу, а из посвете се види да је намењена плановима млетачке Сињорије. На горњем рубу на позадини дрвеног квадрата, на који је каширана карта, постоји белешка да је дело завршено 26. августа 1460. године, што значи да су га завршили после смрти фра Маура његови сарадници. Да би се са успехом завршиле у току једне године две монументалне карте света било је потребно да се деценију прикупља и обрађује грађа у правој картографској офисцини каква је била фра Маурова на острву Мурано. Делови карата рађени су дуго и стрпљиво, појединачне слике области, држава, рељеф и насељеност складно су уклапани у мозаичку слику, вештином и уметничким смислом за детаље минијатуриста. У самој изради карте редослед је био усталин: прво се скицирала и бојила физичко–географска представа простора, цртале планине и речна мрежа, потом су се уносили путеви, обележавала насељена места, сликале ведуте утврђених градова. У том поступку последњи су се исписивали називи, па се може рећи да су готово сви припадали истом или блиском временском периоду.

На фра Мауровој карти обриси Балканског полуострва веома су добро насликани, захваљујући поморским картама, али су сви речни токови деформисани, преувеличани и шематизовани. Назив Босне, исписан плавим словима (*Bosnia*) означава државу, а исти мањи назив исписан црвеним словима обележава границу према Србији. Босна се граничи са Србијом (*Serua*) на реци Дрини (*fl/umen/ Drina*), средином територије протиче велика река Босна (*fl/umen/ Bosina*), а западни део, брдовит и шумовит, одвојен је двоструким планинским венцем Динаре, назване Морлачком планином (*Monte de Murlachia*) од приморја. Босна се на северозападу граничи са Хрватском (*Croația*) и на северу са покрајином Славонијом (*P/rovincia/ Slovigna*). У југоисточном делу издвојене су шумским појасом и током Дрине две покрајине: на југу *p/rovincia/ de Stefano* и северније *p/rovincia/ de Alegreto*. Према западу, на обе покрајине наставља се *p/rovincia/ del carpetanio*, окружена

¹⁰ R. Almagià, *Presentazione, Il Mappamondo di Fra Mauro*, 5-9.

токовима река које истичу из купастог плаво обојеног брда на граници према Стефановој земљи. Вијугавим двоструким линијама бледозелене боје означени су дуги токови Босне и Дрине, очигледно спојени са токовима њихових притока. У подножју безимене планине у Стефановој покрајини налази се град *Ceresigno* – средњовековни град Чрешњево код Коњица, у сливу реке Трешанице.¹¹ Отуда би безимена купаста планина на карти представљала планинско подручје јужно од Сарајева, између Коњица на западу и Горажда на истоку, које чине планине Бјелашница, Игман са врелом Босне и Јахорина са извориштем Праче, леве притоке Дрине. *Испис* – *p/rovincia/de Alegreto* протеже се од леве обале Дрине, између вијугавог тока једне леве притоке Дрине, вероватно Праче, и шумовитог пута који од Бобовца (*Вобоас*) води ка Новом Брду (*Noua Varda ouer Nuouo Monte*). Северно од пута на реци је вињета утврђеног града без имена, са пет кула са круништем, од којих су четири на врху брда, а пета, издвојена, смештена је у подножју брда на самој обали реке. Представља град Борац, главни град Павловића, један од највећих утврђених градова средњовековне босанске државе. Нешто издвојена, нижа кула могла би да значи трговачко подграђе Подборац. Рушевине града налазе се изнад леве обале реке Праче, југозападно од Рогатице.¹² Према западу и северу различитим вињетама обележени су градови: Бобовац (*Вобоас*), тврђава на узвишењу са бедемом и четири куле, Козао (*Cosi*), као мало утврђење са једном кулом; Врандук (*Branduch*), са три куле на мањем узвишењу, Дежевице (*Vexeuic*), мања тврђава са две куле различите висине и снажно утврђење Крешево (*Cresouo*), на брду са три куле. Западни део Босне на карти је представљен као шумом покривен планински предео између две велике притоке реке Саве, Босне (*fl/umen/ Bosina*) и Врбаса, без имена, у коме се с југа ка северу нижу утврђени градови; Олово (*Olouo*), са једном високом кулом; Фојница (*/C/honiza*), са три куле; Високо (*Alto Luogo*), са две куле на два

¹¹ Н. Šabanović, *Bosanski pašaluk – postanak i upravna podjela*, Svjetlost, Sarajevo 1982, 121-122.

¹² К. Жиречек, *Трговачки аушеви и рудници Србије и Босне у средњем вијеку*, Зборник Константина Жиречека I, Београд 1959, 205-303, стр. 250, и нап. 115, стр. 294-295 (Борац); Д. Ковачевић-Којић, *Градска насеља средњовековне босанске државе*, Сарајево 1978, 94-99.

врха једног брда; Соко (Falcon), са једном кулом на узвишењу; Јајце (Iaice) и град Језеро (Castel Lago), са истрвеном вињетом.¹³ Од наведених градова једино су Олово, богати рудник са царином, од почетка XV века успевали да готово непрекидно држе Павловићи.¹⁴ На фра Мауровој карти положај Олова је погрешан, као, уосталом, и готово свих осталих босанских градова, али је при свему томе Олово јасно одвојено од земље Радосава Павловића, не само током реке Босне већ и планинским ланцем који је приказан низом сенчених кртичњака. Као што се може закључити, подаци на карти дају слику политичких прилика у Босни у периоду од 1435. до 1441. године. Од пролећа 1435. године започели су жестоки сукоби између Радосава Павловића и Стефана Косаче, у које су обојица увлачили све чешће и трајније Турке, а Дубровчани безуспешно покушавали да посредују око склапања примирја. Рат је настављен и следећих година. У пролеће 1438. године Стефан Вукчић је опустошио и заузео Требиње, а Турци су напали северни део Радосављеве земље и отели неке крајеве. Исцрпен материјално ратовањем и губитком територије на југу и северу, Радосав је био принуђен августа исте године да позајми новац од Дубровчана. Може се основано претпоставити да је управо у то време изгубио контролу над Оловом и остао без значајних прихода од рудника и убирања царине. Иако је следеће године склопљен мир, неуспешни рат против Косаче био је судбоносан за Радосава Павловића. Како је закључио Алекса Ивић: „Углед војводин је необично потамнео услед тог рата. Неуспесима ратним скрхана му је моћ у толикој мери, да фамилија Павловића престаје од сада бити засебит политички фактор. Кроз неколико деценија заузимала је она тако рећи владарски положај, али се после рата полагаано враћа у властеоски сталеж.”¹⁵ Отуда

¹³ Идентификацију топонима са карте света фра Маура извршио је: Г. Шкриванић, *Подаци о југословенским земљама на картии фра – Маура II Marratondo (1459)*, Monumenta cartographica Jugoslaviae II, Историјски институт – Народна књига, Београд, 1979, 25–32.

¹⁴ Д. Ковачевић-Којић, *Градска насеља средњовјековне босанске државе*, стр. 52 (први помен Олова 1382); стр. 60–61 (1418. Сандаљ Хранић сувласник оловске царине; 1431. због сукоба између Сандаља и Радослава Павловића Дубровчани забрањују закуп оловске царине); стр. 62 (почетком XV века изграђена тврђава у Олову).

¹⁵ А. Ивић, *Радосав Павловић велики војвода босански*, стр. 42–46.

приказ Босне на фра Мауровој карти највише одговара приликама крајем четврте деценије XV века, тачније око 1438–1439. године.

По освајању Босне 1463. године, Турци су одмах спровели порески цензус кроз који се огледала политичка подела земље на велике самосталне области појединих обласних господара. Међу њима земља херцега Стефана Вукчића Косаче, вилајет Херцег – сачувала је име – Херцеговина, до данашњих дана, док је земља Павловића, *Pavli – ili*, остала потпуно заборављена у историјско–географском пејзажу Босне.¹⁶ Као аутентични сведоци прошлости о имену некада утицајне породице данас говоре само рушевине града Павловца на Прачи, а о земљи најмоћнијег представника те породице, великог војводе Радосава Павловића запис *provincia de Alegreto* на фра Мауровој карти света.

¹⁶ Н. Šabanović, *Bosanski pašaluk – postanak i upravna podela*, 116-117.

GORDANA TOMOVIĆ

PROVINCIA DE ALEGRETO – LAND OF
RADOSAV PAVLOVIĆ

Summary

The great *voivoda* Radosav Pavlović, powerful personality in the history of Bosnia in the first half of the XV century, reigned independently on the territory extended from Dobrun on the east until Vrhbosna on the west, from Olovo on the north to Prače on the south. Its land had been showed on the monumental world map made by fra Mauro from mid XV century, kept today in the library of St. Marcus in Venice. This is the unique map where Bosnia was divided into three separate and neighboring provinces: *provincia de Stefano*, *provincia del capitano* and *provincia de Alegreto*. This map clearly shows the division of Bosnia in the first half of the XV century into the king's land and the states of the feudal families of Hrvatinić, Kosača and Pavlović. On this map the autonomous feudal provinces were signed with the name of Stefan Vukčić Kosača (Stefano), popular name of Radosav Pavlović (Alegreto) and the title and the function of the great *voivode* Hrvoje Vukčić and its heirs (capetanio), as those provinces were known to the citizens of Dubrovnik, Venetians and Hungarians, and as their lords were unofficially called. The map shows political circumstances in Bosnia in 1438/1439.